

temque eodem anno priuilegia monasterii Corbeien sis sua et ipse manu imitatus est. Interim Carolus, Ludovici V patruus et Lotharingiae dux, irae impatiens quod Hugo sibi in regno prælatus esset, Laudum capit, ex quo vicinas urbes, agros, prædia rapinis incendiisque hostiliter devastat; tunc litteris ad archiepiscopum Remensem semel et iterum per negotios missis conqueritur de eo quasi inceptor fuerit omnium malorum quæ sibi acciderant. Ad hæc Adalbero: « Quis eram, inquit, ut solus regem impunerem Franci! publica sunt hæc negotia, non privata. Odisse me putatis genus regnum; testor Redemptorem meum quia non odi. Quid potissimum vobis sit faciendum quaeritis. Hoc quam difficile dictu sit, nec satis scio, nec si sciām dicere ausim. Amicitiam meam exposcis; utinam adsit ea dies, qua honeste diceat vestris adesse obsequiis; quamvis enim sanctuariorum Domini pervaseritis, reginam, cui quæ novimus iurastis, comprehendenteritis, episcopum Laudensem carceri mancipaveritis, episcoporum anathema neglexeritis (taceo de seniore meo contra quem ultra vires negotium suscepistis); tamen beneficij quo erga me usi estis cum telis hostium quæ subduxistis immemor esse non possum, » etc.

Post hæc non diu vixit Adalbero. Hugoni Capeto in obsidenda urbe suppelias ierat anno 987, mense Octobri cum aliis regni optimatibus; at labore obsidionis ac vi febrium graviter exagitatus se apud Remos reducendum curavit, ut ibi tantisper recrearet

A animum in lectione sacrae Scripturae et Boetii. Sed ingravescente morbo tandem exhalavit animam eodem anno, seu x Kal. Februar. ex Chronico Mosmagensi, seu Non. Januar. ex antiquo ejus epitaphio (qui dies cadit in annum 988), cum Remensem dioecesim per undeviginti annos viriliter gubernasset. Alii dicunt obiisse Laudini quo relegatus fuerat a duce Carolo. Corpus ejus in majori ecclesia Remensi sub altari Dominicæ crucis sepultum est cum epitaphio æri inciso, quod ante prioris ecclesiæ restorationem adhuc exstebat hoc modo:

Considerat natura parens quæ summa putavit
Ad meriti cumulum, tibi, præsul Adalbero, cum te
Præsiantem cunctis mortalibus abstulit orbi
Quinta dijēs fundentis aquas cum pondere rerum.

Nunc hæc verba in brevi lapillo ad gradus sanctuarii, vel juxta aquilam leguntur:

ADALBERO ARCHIEPISCOPUS.

B Addit' auctor appendicis ad Flodoardum, « quod omni anno dies defunctionis ejus venerabiliter recolitur, et eleemosyna panis et vini copiosa pauperibus distribuitur; quæ etiam eleemosyna *Mandatum Adalberonis* nuncupatur. Sciendum quoque est quomodo istius eleemosynæ sumptus præparetur: videlicet de domo quæ vocatur hospitale pauperum annonæ sextarii iv, de camera frumenti iv, de horre indominicato annonæ modius unus; et vinum quod sufficiat. »

ADALBERONIS EPISTOLÆ.

(Apud Duchesne, *Script. Rer. Franc.* tom. II, inter epistolas Gerberti.)

EPISTOLA PRIMA.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPI TREVIRENSEM.

Labeactari rempublicam vestram quorumdam ignavia cum perhorrescimus, tum erubescimus, et privilegio amoris nostri circa vos, et communii patriæ cognatione. Paucine creati sunt reges, qui novum filio domini yestri præponere vultis? Forte quia Greccus est, ut dicitis, more Græcorum conregnante instituere vultis. Quo recessit sanctissima fides? Excideruntne animo beneficia Ottonum vobiscollata? Magnam intelligentiam vestram revocate, generositatem perpendite, ne perpetuo dedecori generi vestro esse velit. Si vires vos destituere acclamatis, meliora sentientes perquirite; nos sautorès, coadjutores, in talibus negotiis fore confidite. In perturbatione et confusione omnium rerum, quis alterius levabit onus? Postremo si salvâ dignitate vestri nominis urbem Trevorum tutari non valetis, Remorum utrique nostrum sit satis: ditioresque erimus quam Eucharius quondam et Sixtus. Id vobis ratum ignominiam auferet, irritum nos liberos efficiet.

EPISTOLA II.

AD VILLEGIUM MOGUNTINUM ARCHIEPISCOPI.

Magna, Pater, constantia collaborandum pro habenda ratione pacis atque otii. Regnorum perturbatio aliud quid est quam Ecclesiarum desolatio? Nos quidem pietas et multa circa nos Ottonum be-

C neficia filio Cæsarisi adversari non sinunt. Denique res nostras ad auxilium promovimus. Uniusque partis pactum, si placet, communi consensu in sempiternum stabiliemus. Nihil a vobis nisi salva fideliitate Domini nostri perquiremus. Hæc Domino teste loquimur, et plena fide vestra prudentiae committimus. Qui duos Ottones conatus est extinguiere, tertium volet superesse. Mementote illius Tulliani: *Stultum est ab eis fidem exigere, a quibus multoties deceptus sis.* Simulque etiam quod non frustra Divinitas contulit vobis nosse ac posse, quid super his approbetis, et his contraria sentiatis, quive saveant et a vobis dissideant, tutis significare rescriptis. Altitudo yestri consilii provideat rebus beati Remigii vobis vicinis, ne aut prædo rapax eas rapiat, et ne Otto, qui debet esse tutor, sit devastator. In his quoque vestrum velle liceat, cognoscere.

EPISTOLA III.

AD WALONEM EJUSQUE PERTINACES.

Hactenus stultitiam vestram patienter tulimus, nunc quia synodalia decreta parvipenditis, vocati contemnitis, humana divinis præfertis, ad conventum nostrorum fratrum apud Gualdonis cortem habendum in Kal. Juliis, vos iterum audiendos vocamus. Eo autem venite aut sententiam damnationis eadem die, quó animo vultis, vestris confautoribus exspectate.

EPISTOLA IV.

AD NOTEGARIUM EPISCOPUM LEODICENSEM.

Ne male mereari, queso, mi Pater, de nostra existimatis amicitia fratrem meum Godfridum non ex condicto regem adiisse, et ex condicto quo voluistis non venisse. Bona quippe deliberatio rapuit, sed occasione læsi pedis fortuna retardavit. Sit ergo vestræ prudentiæ amici causam agere, pro se stare, de eo ut nostis, et ut æquum est, ex fide promittere. Nos quidem re herilis vestri pueri juxta quod statuistis effecimus, et si in melius commutaveritis, Divinitate propitia in melius compensabimus. Vestra negotia ut nostra compensabimus. Is quem nostis nobis intimus, vobisque fidissimus, interpres apud regiam majestatem ut decuit fuit, quod expetitis firmiter obtentum sine inimicorum respectu. Et quia totum non est credendum chartis, indictum conventum vos adire voluimus, vestramque præsentiam usque in iii Kal. Junias præstolari faciemus. Opportuno tempori occurendum, ne cum te subtraxeris fiat importunum.

EPISTOLA V.

AD WIDONEM ABBATEM GANDAVENSEM.

Frustra sibi arcem religionis attribuunt, qui præcipuas religionis partes evertunt. Qui charitatem non habet, qui fidem promissam negligit, isne religionem tuetur? Si fraterna colloquia nobis exhibuistis, et qualibuscumque nuntiis lætari fecistis, tanto temporum intervallo (conscientia testis est) arctius sua relinent, quam aliena concupiscunt. Ex vestris fratribus quedam adoptavimus, sed noster qui redire debuit retentus est. Rescribile ergo saltem quid ex his animo sederit, et si qui nostrorum puerorum penes vos institui possint, et si est, quando id fieri debeat.

EPISTOLA VI.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPI TREVIRENSEM.

Periculosa tempora non omnia committunt chariti, quæ fidissimis credentur legatis. Ea quæ per nostrum G. nobis significasti, lætitiae et jucunditatis plena fuerunt, de statu Ecclesiarum Dei atque regnum, et per quem virum hæc fieri possent. Quem si ut tyrannum timui, sed nunc plenum fidei et sapientiae miramur. Quæ circa nos de eo spopondisti esfice. Quæ a nobis de eo vobis exposcitis stabilita sunt; et cum maximo silentio vestrorum secretorum, et cum maxima fide nostrorum factorum.

EPISTOLA VII.

AD NOTEGARIUM EPISCOPUM LEODIENSEM.

Ex condicto quidem legatum, sed præsentis negotii omni scientia vacuum, frater meus vobis dirigit, ne aut mendacio, aut inertia denotetur. xv. Kal. Januar. Trevirensem archiepiscopum allocuturi, quod plenius pernosceamus, plenius prudentiæ vestræ quam proxime significare curabimus.

EPISTOLA VIII.

AD LOTHARIUM REGEM.

Epistola vestri nominis impressione ignota, signis incognitis, tantummodo per certum nuntium perlata,

A nobis mœrorem pertulit. Julet enim ampliū monasterii sancti Pauli penitus avelli, quasi hostilis munitionis castrum. Unde sacerdoti injungendum non est, quod cuivis etiam tyronno formidabile esse potest: maximeque cum plurimi sint qui talibus gaudeant, si id efficiendi tanta inest voluptas. Porro hunc locum non esse aptum hostibus ea res probat, quod natura circa urbem plures fabricavit aptiores, atque si ita hostibus placuerit, ad muniendum expeditiores. Noveritis autem nos vestræ saluti ac fidelitati et semper velle prospicere, et semper velle obtemperare, divino respectu ante prælato. Sed quod de urbium custodia prolonganda imperastis, milites audire non sufficiunt, sive eos promissi pœnitent, egestate et inopia omnia conficiente.

EPISTOLA IX.

AD TREVIRENSEM ARCHIEPISCOPI.

Priorem epistolam pro solo imperio domini mei, me vestræ paternitati minime celare volo, cui omnia debeo. Et quoniam quam fidem domino meo promisisti, eam nepos meus promittere et servare paratus fuit, eam a nobis obtinuit licentiam, quam majorum promulgavit auctoritas. Sed quoniam pacto ejus sorduerit fidelitas, nostram intelligentiam latet. Hunc ergo Adalberonem quomodo aut vocabimus, aut excommunicabimus: aut ut idem faciant alios orabimus? Ergo quia id legibus non valemus, nec ipsi facimus, nec alios ut faciant, hortamur: ne aut nos, aut de nobis bene meritos in præcipuum trahere videamur. Et quia Rex cœlestis dicit: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo,* nostris legibus puram fidem, purum servitutis obsequium semper impendemus, in nullo deviabimus, Domini tamen partes priores faciemus. Sed quoniam quæ Domini sunt hoc tempore pauci providerunt, si quando legem Domini zelamus, aut perfidia aut alio quolibet vitio denotamus: eoque sit, ut (ita dicam) inter malleum et incutem positis sine jactura animo et corporis spes evadendi sit difficilis. Si qua ergo vobis sunt viscera pietatis, si semper vos ut fratrem ac potius ut patrem coluimus, suscipite onus amici consilio et auxilio, ut qui in prosperis de vobis bene speravimus, in adversis ne desperemus. At ea quæ dicimus non homini, sed fidei magni sacerdotis celanda confitemur, Dominum testem adhibemus, terribilem ultorem duplice inclamantes his proditis in nostri lesionem.

EPISTOLA X.

AD EUDDEM.

Cum litteris vestris multitudine curarum absolvamur, aliis rursus involvimur. Ecce enim de constantia vestri amoris, de fide et pietate circa nos gratulamur. Sed quis vestram intelligentiam eō detor sit, ut quæcumque nostri affines sentiunt, eadem patares nos sentire? Dominum Henricum cum oderim nescio, cur diligam scio. Sed ejus dilectionis nunc quis fructus exterior? aliis quippe rebus Divinitas necessitatem imponit, aliis æcta fortuna interstrebit. Denique tanta mole rerum pressi non poetice,

sed sapienter dictum putamus : « Levius sit patientia, quidquid corrigere nefas : et si non potest fieri quod vis, id saltem velis quod possis. » In volis hoc habemus, brachia peccatorum conterantur, confirmat autem id Deus. Unum est enodationis indigens, qui vestræ matris ac reginæ olim eram fidissimus interpres, cur hoc negotio privor, potiusque per alios quam per vos plurima rescisco? et quoniam, ut professus sum ac profiteor, omnia vobis debeo, ut mihi sic vobis tineo. Diverso quippe modo in commune nobis dicitur : « Qui stat, videat ne cadat. » In commune itaque consulendum, quod ut fieri possit omnium me participem faciatis, qui vestrorum conventus adinvenit Diusburgh. Id quoque quod regalis potestas a duce Beatrice ac vestris primatibus exigit, si vestram intelligentiam latet, ut rumor est, diligenter investigatum significare, quidve animi vobis in eo sit. Cæterum de vobis, ut cœpimus, optime sentimus, et qua fide vobis nostra committimus, eadem vestra suscipimus.

EPISTOLA XI.

AD EAMDEM.

Cozbertum monachum sicut nunquam contra vestrum velle tenere tentavimus, sic ex nostra sententia prima die Rogationum usque Mosomum reducemos. Et quia tanto tempore eo usi sumus, non erimus apud vos tanti immemores beneficij. Si ergo non placet eum diutius fore nobiscum, illuc a vestris suscipiatur, quoniam nostris longius progrediendi facultas non datur, cum propter hostium copiam, tum propter zelum callide nobis adversantium.

EPISTOLA XII.

OBJECTIO IN ADALBERONEM.

Perfidiae ac infidelitatis criminis in regiam maiestatem arguor detineri, eo quod nepotem meum, clericum videlicet meæ Ecclesiæ, licentia donaverim, quia et palatium adierit, et dono alterius regis episcopatum acceperit, ejus regni quod senior Lotharius rex in proprium jus revocaverat, quodque gradus ecclesiasticos ei postmodum contulerim, absque licentia et auctoritate senioris mei.

EPISTOLA XIII.

PURGATIO.

Cum senior meus rex Lotharius Lothariense regnum non haberet nec revocaret fratri mei filium, vix tandem sic obtinui, fidei interpesita, ut si usus aliquando exposceret, sibi suisque absque pertinacia redderem. At cum ageretur ut senior meus filio imperatoris advocatus foret, eaque de causa dati obsides essent, fratri mei crebris legatis filium repetivit, me segniter accipientem, fidei violatorem increpitans, rem suam a multis interturbari, eum se statum prodere dicit, terribilem judicem extremi judicij ultorem sprete fidei ac consanguinitatis proclamat. Ergo quia senior meus de revocatione regni nihil mihi dixerit, sed de sola advocatione, nec dandi licentiam clero interdixerat, sed insuper benevole consenserat, ut a legatis meis intellexi, si ea facere vellet quæ pater suis spoponderat, et pro-

A fideliscentem absolví, et ut id pro quo obsides dati erant sincerissime conservaret, fidem exegi, quam et hactenus obtulit, et adhuc ut credimus offert. Gradum diaconatus ac presbyteratus ei contuli, ne a nobis emancipatus in accipiendo alteri manciparetur, et ne Ecclesia nostra invidiæ pateret, subdiacono ex se ad episcopalem apicem assumpto, simulque quod hi gradus, nec provincias, nec civitates, nec villas quæ regnum sunt conferunt, sed quæ potius cœlestis sunt regni, id est adversari vitiis, colli virtutes. In quo mihi crimen perfidiae ac infidelitatis protendebatur, ostendi, ut arbitror, et me fidem maxime habuisse, et fidelitatem seniori meo in primis conservasse.

EPISTOLA XIV.

AD BEATRICEM DUCEM.

Super his quæ certius vobis significari queritis, nil amplius novimus quam aut præsentes diximus, aut legatione nostra accepistis. Cæterum vobis liberi amicis ad votum prosperari salvo honore regio et optamus, et si sit congratulamur. Nostra negotia vestræ putate. Apud ducem Hugonem de vestra mente pura, fide constanti absque hæsitatione præsumite. Denique quod a vobis exigimus, suo tempore vestro obsequio impendeimus. In primis quoque gratias habemus, quod de plurimis a vobis certiores existimus. Meing. monachum ex petitione abbatis Rai. diu perquisitum Corbeiam liquisse, Rothomagum adisse audivimus. In quo, si dabitur facultas, vestrum velle in omnibus exequi conabimur.

EPISTOLA XV.

AD EAMDEM.

Rebus vobis ad votum cedentibus non imberito congratulamur. Et quia ignorata frequenter per vos addiscimus, vestrumque affectum circa nos sincerum experimur, inter præcipua ponimus. Sed quæ res institutum colloquium dominarum sic commutavit, ut solus dux veniat Henricus? Id an dolo alterius partis agatur, et qui principum eo venturi sunt si novistis, orantibus nobis plena fide perorabitis.

EPISTOLA XVI.

AD EAMDEM.

D Excellentiam acuminis vestri videor videre, pace inter principes stabilita, republiça bene disposita ac per vos in melius commutata. Unum tantum est quod plurimos movet, Trevirensem archiepiscopum tanto molimine ordinationem differentem, aut secum duce ac Lothariensi regno manibus Francorum velle tradere, vosque celare quod colloquium Virduni habendum verisimile facit, aut his majora velle machinari, jubetur amico vestro A. ordinationem nepotis destruat. Num rex aut primas est Trevrensius? Factionem archiepiscopi hoc negotium undecunque continere videtur. Invigilet ergo vestra prudencia, et quo se tantarum rerum poudera vergant, perquirite, et an dux Henricus fidem vobis servaturus sit providet.

EPISTOLA XVII.

AD NOTEGARIUM EPISCOPUM LEODICENSEM.

Collectionem episcoporum prepter quæ significatum est, non esse factam, tarditati perlatæ epistolæ imputandum. Disputabitur autem de his in adventu vestro, et si ita visum fuerit, amplius postmodum privatim et in commune deliberabitur. Cæterum, qui frater meus se suaque ad vos pertinere putat, multumque spei suæ salutis vobis attribuit, Gualtherum militem a pervasione prædiorum sūi Wazonis cohibere debetis : eoque facto et sinistrum rumorem vitabis, et proprio officio non defuisse videbitis.

EPISTOLA XVIII.

AD EUDEM.

Ei qui cum sapiente rationem instituerit non multa oratione inlaborandum. Quod vestris vi creptum est restitetur. Fidei spondentis amici credite. Si id satis non est, obses accipiatur ab his quibus sea rursus restitui oravimus, nec differendum propter instantis fori necessitatem, et quia de vobis optime præsumimus. Dum hæc dictavimus, obsoles ab obpresso castro, ut in crastinum reddende, nos accepisse significamus. Metis colloquium dominorum habendum est, vos quasi plurimum interesse optamus. Si relictum ut institutum est, causam effectricem per vos nosse laboramus. Quid privatim vos scire oportebit, privata docebunt tempora.

EPISTOLA XIX.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPI TREVIRENSEM.

Non exsecutum esse quod ab urbe Virdunensi de reditu fratris G. mandavimus, acrior cura præsentium tempore effecit, dum et quod nolumus necessitas infert, et quod volumus auferat. Nunc tandem ne bene meritis appareamus ingrati, clementiae vestræ ut possumus remittimus, hoc unum a solita benevolentia vestra experentes, ut experiatur vestram affabilitatem ob nostram commendationem, et, si pace vestra fieri potest, ne careat studiis quibus impensis operam dare disposuit.

EPISTOLA XX.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPI.

Quamvis sciam ex volo meo nulla beneficia vestris meritis respondere posse, aestuat tamen animus, et quod re nequit, sequitur affectu. Privilegium vestri amoris circa nos sapenumero litteris, sapenumero nuntiis, sapenumero rebus ipsis experti sumus. Et quoniam sanctas petitiones pro nobis Domino obtulisti, quam non inaniter eas effuderitis, testis est benevolentia dominæ Augustæ nobis redditæ vi Nonas Martias. Qua die gloriissimus rex Lotharius, Francorum clarissimum sidus, mundo subtractus est. Is, quem caruisse regali gratia putasti, nulla familiaritate seclusus est.

EPISTOLA XXI.

AD THEOPHANIAM IMPERATRICEM.

Et si hactenus vos ob merita vestri viri excellensissimi Augusti semperque memorandi, ut deminam

A colui, specialia tamen nunc beneficia vestra vestrique filii, et præteritam continent dilectionem, et fidem nostram ad vos ac vestros plurimam augent. Fovet nostra Ecclesia inter præcipuos thesauros pignus vestre amicitia circa nos. Sentiat ergo beatus Remigius tantæ dominæ favorem; si fieri potest, in recipiendis rebus amissis, cum propter sui merita, tum propter nostra si qua placebunt exhibenda servitia. Sentiamus et nos gratiam jam bene fundatam, scilicet ut legato, et melius scriptis, de pace et pacis conditione cum nostro rége habenda dignemini significare nobis, per omnia paratis, quantum fas est fidem sincerissimam exhibere. Sicque saluti vestræ ac nostræ in commune melius poterimus consulere.

EPISTOLA XXII.

AD MAIOLUM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Præclara quidem exhortatio vestra in pervasorem. Sed cum scriptum sit : *Quæ cœpit Jesus facere et docere*, cur diversa imperia, diversa cœli climata prætenditis, ut ei, quem reum statuistis, aliis non communicantibus comminnetis? Restiterunt sancti Patres hæresibus, nec putaverunt ad se non pertinere quidquid alicubi male gestum audiere. Una est quippe Ecclesia catholica toto terrarum orbe diffusa. Verba vestra sunt, imo per vos sancti Spiritus. Nec erit Christi fidelis, cui hæc ambitiosa audacia non fiet detestabilis. Detestamini ergo pervasorem, sentiat vos sibi non favere, non sibi comunicare, ac per vos non solum quosque religiosos vestri ordinis,

C sed etiam si fieri potest Romani pontificis se maledictis urgeri. Et quomodo rem ut erat cognovistis, cognitam secundum dignitatem vestri nominis dijudicauistis : nos nostrique omnes velut fidissimi comites tantum ducem sequimur, nec unquam huic pervasori ac tam probo improbo approbato, vestro sine jussu communicabimus.

EPISTOLA XXIII.

AD ECBERTUM [EBRARDUM] ABBATEM TURONENSEM.

Quæ niorum gravitas vobis insit, quam integer vitæ actus, quam purum eloquium, litteræ vestræ palam fecerunt. Itaque studium pietatis ac severitatis vestræ movit nos ire in vestram sententiam, virque ille Deo plenus, ad quem multam fidem habemus. Submovebimus ergo illum perfidum a societate nostra nostrorumque judicio tantorum Patrum, isque nobis habebitur hostis, qui in sententiam reverendi patris Maioli, colendi patris Echerdi dicere non dicenda attentabit. Quid si Divinitate propitia favorem principum obtinebimus, ad hæc utilia majora jungemus.

EPISTOLA XXIV.

AD IMPERATRICEM THEOPHANIAM ET AD FILIUM OTTONEM.

In quem cumulum ira furorque regis in nos properit, testis est impetus ejus repentinus et inopinatus, vixque sine multa cæde partium repulsus. Qui sidi interruerunt erant, castra diruere, que sub vestro regnante sunt, nobis imperabant : offerre

jusjurandum secundum eorum libidinem, aut urbe regnoque excedere. Interserebant antiquam benevolentiam divi augusti O. circa nos, nostrumque familiare obsequium. Hæc et his similia propriæ saluti in præsentiarum obstitere. Ferte ergo certum solatium tempore incerto, nee dubia spe deludamur, qui in conservanda vobis fide nunquam dubitavimus. vi Kal. April. conventus in Francorum indictus est, ibique crimine infidelitatis pulsabimur, quod episcopum Virdunensem licentia donaverimus, quodque in presbyterii honorem promoverimus, et ut res fiat impossibilis a nobis idem repetendus. Si hæc ita se habuerint, vestri nostrique fideles, Gerbertus ac Renierus, secundum quod voluistis, Noviomago vobis minime occurrere poterunt. Sed vestra clemencia Coloniæ, quo post venturi sunt, tanto ducem aptum itineri eis provideat. ii Kal. Mart. Ottonem et Heribertum comites alloquemur, iterumque datis obsidibus quos recepimus, fratrem meum vestrae servituti remittere attentabimus. Quibus angustiis ob fidem vobis servatam semperque servandam premamur, paucis expressimus. Salutare vestrum auxilium vestra ex parte constanti animo exspectamus, et ut hoc ipsum hostes lateat obsecramus, ne acrior eorum in nos exardescat ira.

Distichon in calice.

Hinc sitis atque fames fugiunt, properate fideles.
Dividit in populos has præsul Adalbero gazas..

In donariis.

Virgo Maria tuis tibi præsul Adalbero munus.

EPISTOLA XXV.

AD EPISCOPUM BELLOVACENSEM.

Respondere scriptis vestris necessarium ad præsens non duximus, cum ad indictum colloquium de singulis pro modulo nostro accuratius vobis satisfacere possimus. Et quoniam nostrum ob amorem privata posthabetis negotia, nostrisque sedulo operam datis, inter præcipua ponimus, memori animo recondimus, præstitis non minora recompensaturi beneficia, si se infida retorserit fortuna.

EPISTOLA XXVI.

AD DOMINAM THEOPHANIAM IMPERATRICEM.

XVI Kal. Junii fratre meo de inferni tenebris liberato, quædam lux vestri honoris oriri visa est. Sed eam lucem cæco igne cupiditatis Otto et Heribertus comites corrumpant, summopere elaborandum. Itaque justas et honestas petitiones fratris mei clementer audietis, cum pro sui merito, tum pro vestra benevolentia in me: injustas autem, et quas tyranus irrationaliter extorsit, in destructionem ecclesiæ Domini, ac in dedecus vestri generis, prudenti consilio deviabitis. Num villas Virdunensis episcopi, quas pro redemptione sua, una cum filio Adalberone episcopo invitus donat. Godefridus comes, jurejando in perpetuum ab Ecclesia alienabit? Num castra in eisdem ad eorum votum exstruere patiemini, qui nunc furtivas delectorum militum contrahunt copias, ut in vos si apud Caprimontem estis impetum faciant? Nam quia dux Theodericus Sata-

A nacam viam pervasit, quasi in ultione reginæ, Juveniacum oppidum se invadere simulant, scelus facturi si vobiscum paucam persenserint manum. Hæc dixi, mentem pro vobis omnino sollicitam habens, et plena fide exsecuturus quæcumque per G. vobis fidissimum significasti, qui hoc sibi donari petit, ut vestræ partis fuerit verissimus interpres.

EPISTOLA XXVII.

AD ECBERTUM TREVIRENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Destinato operi designatas mihi species, admirabilem formam, et quæ mentem et oculos pascat, frater efficiet fratri, soror sorori. Exiguam materiam nostram, magnum ac celebre ingenium vestrum nobilitabit, cum adjectione vitri, tum compositione artificis elegantis.

EPISTOLA XXVIII.

AD FRATRES BLANDINIACENSES.

Quousque abutemini patientia, fidissimi quondam, ut putabatur, amici? Charitatem verborum prætentitis, rapinam exercere parati. Cur sanctissimam societatem abrumpitis? Quosdam codices nobis vestra sponte obtulisti, sed nostri juris nostraque Ecclesiæ contra divinas humanasque leges retineli. Aut librorum restitutione cum adjuncto charitas reintegrabitur, aut depositum male retentum bene merito supplicio condemnabitur.

EPISTOLA XXIX.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM.

C Quia diu optato consilio vestro non perfraimur, non satis patienti animo toleramus, instamus, casusque int̄erstrepentes revincere laboramus. Synodus in partibus Rheni, ut fama est, indicta: nostrorumque episcoporum cum validiores morbi, tum etiam regia negotia, quam una voluimus interturbant synodum. Sed ne interim otio torpeamus, beati Ottonis suffragia ad præsens expetere in animo est, unde per vos redditum habere disponimus, ut prolixam disjunctionem nostram ea conjunctione castigemus. Et quoniam per Verdunum iter nobis est, eo cruce vestra scientia ut speramus elaboratam, si fieri potest, Kal. Novembris dirigite, sitque hoc pignus amicitiae. Ita opus placeens dum oculis crebrius ingeretur, indissolubilis amor in dies augmentabitur.

EPISTOLA XXX.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM.

Etsi beneficiis vestris in animo est suo tempore respondere, tamen uti hæc eadem accumulentur, sancta societas præsumit. Sit ergo nostro obtentu illido fratris mei presbyter nexu excommunicationis liber, donec in proximo convnu causa ejus discussa aut innocentem reddat, aut nos ab injusta petitione absolvat. Sit etiam is qui relator nostrorum librorum esse debet, Sacramentalis auro decentissime insignitus. Quippe nonnulla quæ placuerint quam citissime describemus, ac per eundem latorem voluiren nullo genere inferius deponemus.

EPISTOLA XXXI.

AD EUDÈM.

Omni difficultate rerum a coepio itinere interclusi, expetendum censimus portum salutis. Nam decliviū montium torrentes continuū intercipiunt, campestria sic juges aquæ vestiunt, ut villis cum habitatoribus sublatis, armentis enectis, terrorem ingerant diluvii renovandi: spe melioris auræ a physicis sublata. Refugimus itaque ad vos tanquam ad arcām Noe, Treveriūque iuvare totis viribus conamur: beati Otonis per vim extorta obsequia in beati Petri apostolorum principis devotionem relaturi.

EPISTOLA XXXII.

AD COMPROVINCIALES.

Multa super statu ecclesiarum Domini, multa super publicis privatisque negotiis ratiocinatur, cum nostræ diœceseos confratribus charissimo vos invitamus affectu, non tantum nostri, quantum vestri causa honoris ac utilitatis. Locus loquendi, Mons sanctæ Mariæ Terdonensis, tempus in Idū Decemb. Valete.

EPISTOLA XXXIII.

AD ROTHARDUM ARCHIEPISCOPUM CAMERACENSEM.

Ilis litteris acceptis Balduinum, quem nuper excommunicavimus, excommunicate, ob suam uxorem male derelictam, et quod negligentia diutius est dilatum, obedientia corrigatur. Nihilque sibi profuerit Romam adisse, dominum papam mendaciis delusisse, cum Paulus dicat: *Si quis vobis aliud annuntiaverit præterquam accepistis, etiam angelus, anathema sit.* Estote ergo nobiscum divinarum legum defensores, qui sacerdotalis dignitatis gaudetis esse participes.

EPISTOLA XXXIV.

AD

Molestia vestra dejecti relevance relevati sumus, addidimus, etiam et addemus supplicationes quas poterimus, et si quid ars medicinæ labori nostro suggeret, quam proxime dirigemus. Permovemus autem aliquantulum quod tam sero quæ circa vos essent nobis significasti, et maxime super causa fratris ac nepotis nostri. Mox quippe ut vestra legimus, ac nostrum legatum a palatio accepimus, qui omnia quæ fuissent, Ar. filium ejus regio dono accepisse firmaret. In quo aliud solatium non habemus, nisi quod milites plurimum ab eo dissentire scimus. Porro et in hoc elaborabimus, in quibus vestrum velle cognoscemus.

EPISTOLA XXXV.

AD CAROLUM DUCEM.

Si quid excellentiæ vestræ nostra servitus conferre potest, in hoc plurimum gaudemus. Et quia nunc ad vos secundum imperium vestrum non venimus, militum vestrorum hac illacque discurrentium terror effecit. Porro autem, si de nostra præsentia curatis, eos mitite quorum fidei nos credere audeamus, quo usque duces itineris cum securitate habere possimus. Et ut intelligatis hæc dici cum magna fide, recordamini consilii nostri, et collo-

A tionis in palatio Ingelheim, et videte si quod promisi vobis de pace inter reges diu quæsita peractum est. Interim fideliter admoneo, ut reginam ac episcopum secundum dignitatem vestram lenissime tractetis et ne vos concludi inter mœnia ulla tenus patiamini.

XXXVI.

AD DOMINAM THEOPHANIAM.

Semper quidem utilitatè vestræ prospicere volamus, ac prospiciendo gaudemus: quippe qui nōs nostræ omnia vestræ servituti devoverimus. Ex tanto ergo affectu tantoque amore, a vestra munificencia præsumimus petere quod scimus per fidissimos nuntios olim nobis concessum esse: id est si in regnum confinio quolibet ecclesia vacaret pastore, in ea non alium constituendum, nisi quem vestræ utilitati omnimode aptum sano judicio delegerimus. Et quia omnibus provincialibus nōtum Italia expulsum, sed in fide non facta perstantem habemus abbatem Gerbertum, hunc ecclesiæ præfici modis quibus possumus oramus. Qui nobis quilem est verus filius, vobis vero per omnia obsequientissimus servus: Cuius absentia etsi nimium gravamur, tamen ob communia beneficia privata posthalemus. Super his vestrum velle experiri quantoq[ue] sacris rescriptis obnixe efflagitamus.

EPISTOLA XXXVII.

AD CLERUM ET POPULUM . . .

Multum mœroris multumque anxietatis intulit nobis acerba mors vestri Patris nostrique dilectissimi fratris. Nunc itaque Deus totis pulsandis medullis, ut vobis Patrem ac nobis idoneum restituat fratrem. Sit interim vestra peregrinatio cura ut secundum divinas et humanas leges res defuncti episcopi, tam mobiles quam immobiles, futuro reserventur episcopo: ne si, quod absit, in le cautum fuerit, in negligentes cum regalis censura, tum etiam gravior adhibetur divina sententia.

EPISTOLA XXXVIII.

AD TREVIRENSEM V. V. D. E. A.

Non temere esse credendum rumoribus cum sepe sitis experti, nunc experimini. Divina quippe gratia præveniente, ac præcum vestrarum instantia suffragante, omnibus episcopii rebus potimur ut ante, nec quidquam ex tanta fama aliud fuit, nisi quod post meridiem occupatis militibus regiis vino et somno, oppidani totis viribus eruptionem fecerunt, nostrisque resistentibus ac eos repellentibus, a mendicis cremata sunt castra; quo incendio omnis apparatus obsidionis absemptus est. Quæ dama VIII Kal. Sept. multiplicius restauranda sunt. Immensas porro vobis reperdimus grates, quod tam præcipuo affectu nostri geritis curam. Quod continuari cum sanctis petitionibus et optamus et oramus, eadem voto ac desiderio usque in finem protensi.

EPISTOLA XXXIX.

AD CAROLUM DUCEM.

Quomodo a me consilium queritis, qui me inter insidiosos hostes deputatis? Quomodo o patrem, nō-

minatis, cui vitam extorquere vultis? Denique non sic promerui, sed perditorum hominum dolosa consilia semper fugi, ac fugio, non de vobis dico. Recordamini, quia dicitis ut recorder, quid vobiscum contulerim de vestra salute, cum primum nos adistis, quid consilii dederim super adeundis regni primatibus. Nam quis eram, ut solus regem imponebam Francis? Publica sunt haec negotia, non privata. Odisse me putatis regium genus? Testor Redemptorem meum quia non odi. Quid potissimum vobis sit faciendum queritis. Hoc cum difficile dictu sit, nec satis scio, nec si sciā dicere aūsim. Amicitiam meam exposcitis? Utinam aū sit ea dies qua honeste liceat vestris interesse obsequiis. Quamvis enim sanctuarium Domini pervaseritis, reginam, cui quae novimus jurastis, comprehendenteritis, episcopum Laudunensem carceri mancipaveritis, episcoporum anathema neglexeritis, taceo de seniore meo, contra quem ultra vires negotium suscepistis: tamen beneficii, quo erga me usi estis cum telis hostium, quae subduxistis; immemor esse non possum. Plura dicere, et quod vestri fautores in primis sint deceptores, ac suorum negotiorum per vos, ut experiemini, effectores. Sed non est hujus temporis. Nam metus est haec eadem dixisse ac prioribus scriptis vestris non respondisse. Idem est in causa; quoniam caute tenemus scriptum. Nusquam tuta fides. Rationes harum rerum tractare, conserre, communicare quolibet modo liceret, si R. K. I. G. H. H. T. Z. V. datis obsidibus ad nos usque pervenire posset, enī talia credere fas est, sine quo nihil talium agere possumus et debemus.

EPISTOLA XL.

AD THIETMARUM MÖGUNTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Labore obsidionis in Carolum defatigatus, ac vi

A febrium graviter exagitatus, sincerum affectum meum circa te, dulcissime frater, explicare non satis valeo. Hoc tantum significo, impera, obsequemur, sitque nostra amicitia eadem velle atque eadem nolle. Et quia inter graves testus curarum sola philosophia quasi quoddam remedium esse potest, ubi cunque partes ejus imperfectas habemus, supplet industria vestra. Ad præsens autem rescribe tan-tum quod deest nobis in primo volumine secundæ editionis Boetii in libro Peri hermenias, hoc est ab eo loco ubi scriptum est. *Non currit vero et non latortat. Non verbum dico cum significat quidem tempus,* usque ad eum locum ubi dicitur, ipsa quidem secundum se dicta verba nomina sunt, et significant aliquid hic præceptis, idem parte deficientis commentarii. Beneficii vestri non erimus immemores, fidem mente conceptam non deseremus, quod voletis pro viribus exsequemur.

EPISTOLA XLI.

AD CONSTANTINUM.

Congratulamur tibi, dulcissime frater, pervafore atque hoste monasticæ religionis, ad multorum salutem humanis rebus exempto. In ista ergo, et si jam patrem tua ac fratrum dilectione dignum habes, habeamus eum et nos præsentem tua opera proxime in festo beati Remigii, ut affectus noster a Floriacensibus te faciente paululum alienatus, te faciente sit plurimum reconciliatus. Quod si haec omnia fieri minus possint, liceat nobis et tua tantum perfui præsentia, si quid unquam præstimus quod placuerit, et si dignaris præstare quod placere possit.

INTRODUCTIO MONACHORUM

IN MONASTERIUM MOSOMENSE.

(Ex *Chronico Mosonensi*, apud Acherium, *Spicil. tom. VII*, pag. 642.)

Textus qui sequitur describit qualiter ipse præsul Adalbero per Romani syrmata Papæ consiliique sui decretum, constituit ut monachos locus hic Mosomus haberet, quos cohiberet regula sancte vivere, quique pro se proque suis prædecessoribus in spem æternæ vitæ divinum Numen adorent.

... Præcedens itaque serie sermonis de vita et transitu sancti martyris Arnulfi compendiosam fecimus relationem, ubi fuerit sepultus, qualiter inde assumptus ad Guilediam trajectus, demum quoque Dei misericordia disponente ad hanc Mosomensem ecclesiam miraculis concurrentibus devenerit, stylo quidem admodum rustico et impolito exaravimus; sed ratione satis probabiliter investigata, sicut suo loco lector inveniet, ad plenum prosecuti sumus. Nunc quae postea circa præfamat ecclesiam Adal-

beronis episcopi devotio exstiterit, quia per hunc sanctum suum Arnulfum mentem ipsius, ut supra retulimus, visibili miraculorum illuminatione Dominus admonuit, ad posteros mittere memorandum, non indignum judicavimus, ut divinis beneficiis integrati esse timeant, et intelligentes quanta per hunc suæ salutis providum pastorem adepti sunt bona, rependendi vicem animæ ipsius in bono se semper obnoxios esse cognoscant.

Secundo igitur suæ ordinationis anno acta sunt